

DEELNAME VAN BELGISCHE PIJPENMAKERS AAN TENTOONSTELLINGEN

door Lodewijk van Duuren

Inhoud artikel

Al eerder verscheen in dit tijdschrift een artikel over deelname van pijpenmakers aan tentoonstellingen (16). In dit artikel over de Nederlandse pijpenmakers werden de diverse aspecten zoals deelname, uitvoering van de stand, tentoongestelde producten en medailles besproken.

Dit artikel behandelt de deelname van Belgische pijpenmakers aan tentoonstellingen; om niet te veel in herhaling te vallen is hier echter voor een andere opzet gekozen. De indeling van dit artikel volgt de geografische rangschikking van de Belgische pijpenfabrieken. Er wordt een korte historie van het bedrijf gegeven met de belangrijkste jaartallen en indien mogelijk een aanduiding van de importantie van het bedrijf. Daarnaast zijn chronologisch de tentoonstellingen waaraan is deelgenomen, besproken.

West-Vlaanderen 1 Jean Bogaert (Brugge - Bruges)

Jean Bogaert, een pijpenmaker uit Brugge, staat tezamen met andere pijpenmakers vermeld in de centrale registratie van pijpenmakers en merken uit 1819. Waarschijnlijk zijn het kleine bedrijven, tenminste dat kan opgemaakt worden uit het feit, dat hun pijpen ongemerkt zijn. Ook laten zij hun pijpen in de oven van pottenbakkers bakken. De grote bedrijven hadden toen reeds hun eigen ovens. De deelname aan de nationale tentoonstelling in Brussel in 1830 met een mand bevattende een gros rookpijpen kan duiden op een meer dan lokale betekenis van het bedrijf.

Vòòr 1848 zal het bedrijf waarschijnlijk ter ziele zijn gegaan, want in de jaarlijkse bedrijfstelling van België van dat jaar worden geen pijpenmakers uit Brugge vermeld (3,20,22).

2 Pierre Chrétien Guyson (Poperinge)

Pierre Chrétien Guyson was in Poperinge in de 19e eeuw een bekende pijpenmaker. Zijn bedrijf, dat in 1794 gestart was, had vergeleken met andere bedrijven uit die tijd een behoorlijke omvang met een personeelsbestand van 9 volwassenen en 9 kinderen. In 1810 was het bedrijf uitgegroeid tot 24 arbeiders, maar in het jaar 1811 was er een sterke terugval tot 2 arbeiders. De teruggang werd veroorzaakt door de hoge prijzen van de tabak.

In het Staatsblad van 25 december 1818 is een besluit op het gebruik van pijpenmerken gepubliceerd. In het eerste artikel werden de pijpenmakers verordonneerd opgave te doen van de gebruikte merken aan het bestuur

van hun gemeenten voor 1 februari 1819. Pierre Chrétien Guyson rapporteerde, dat hij de letters TD op de kop zette, op de hiel het merk de gekroonde W en op de steel GAUDA en VERZIL.

Overduidelijk is hier sprake van het op de markt brengen van imitaties van Goudse pijpen. De namen op de steel hebben geringe wijzigingen ondergaan, waardoor gelijkenis met GOUDA en VERZIJL blijft bestaan, maar moeilijkheden met de autoriteiten voorkomen worden. Het merk op de kop (TD) is niet een echt pijpenmakersmerk, maar een type pijp, dat veel pijpenmakers in België, Engeland, Nederland en Duitsland vervaardigden.

In 1820 nam P. Ch. Guyson deel aan de nationale industriële tentoonstelling in Gent. Zijn inbreng was tamelijk eenvoudig: "een mand met kleipijpen". Hij behoorde tezamen met de pijpenmaker Louis Winand tot een van de 560 deelnemers aan de tentoonstelling. In de catalogus staat hij abusievelijk als Pierre Charles Guyson aangeduid. Hij ontving geen medaille voor zijn inzending, maar de commissie maakte gewag van P. Ch. Guyson vanwege de vorm van zijn pijpen.

Na zijn dood wordt het bedrijf voortgezet door zijn zoon Chrétien Modest Pié Guyson, die de firma in 1846 aan Pieter Emmanuel Deraedt verkocht (1,11,21,22,24).

3 Constant de Bevere (Kortrijk - Courtrai)

In 1800 stichtte Jooste de Bevere een pijpenfabriek in Kortrijk (afb. 1). Op 12 maart 1819 geeft Joost de Bevere op, dat hij het merk WS op zijn producten zet. Het merk WS moet wel bijzonder populair zijn geweest, want de Belgische pijpenmakers François Joseph Ritzen, Louis Winand en Charles Joseph Petit zetten dit merk ook op hun pijpen.

In het begin was het bedrijf niet zo groot; in 1846 zijn er 4 arbeiders werkzaam in de fabriek in Kortrijk. Dat was geen reden om niet aan tentoonstellingen deel te nemen, want Constant de Bevere, zoon van Joost, ontving een eervolle vermelding

Afb. 1

voor zijn inzending aan de Nationale Industriële Tentoonstelling in 1841 te Brussel. Vergeleken met twee andere inzenders, F.J. Ritzen en J.-B. Nihoul, was de beloning lager, maar wel hoger dan de vierde onbekende Belgische pijpenmaker, die geen enkele beloning ontving. De reden voor de lagere beloning was de mindere kwaliteit van zijn producten, hoewel zijn vakmanschap niettemin goed was. Ook was zijn assortiment niet zo gevarieerd als de twee bovengenoemde pijpenmakers. Voor het vaststellen van de hoogte van de beloning golden een aantal criteria: kwaliteit, prijs, variatie in producten en soms de wijze van presentatie. Ook het uitstallen van nieuwe producten kan het oordeel van de jury gunstig beïnvloeden. Een voorbeeld van zo'n nieuw product betreft asbestpijpen, waarvan de uitvinding aan firma De Bevere wordt toegeschreven.

In 1874 was de firma een van de grootste in België met 34 man personeel. De fabriek heeft nog lange tijd bestaan: in 1930 werden er nog altijd zo'n 30.000 pijpen per week geproduceerd, maar in 1950 kwam aan de fabricage van pijpen een einde (**19,20,22**).

Limburg - Limbourg 4 François Joseph Ritzen (Maaseyck)

In 1841 ontving François Joseph Ritzen van Maaseyck een bronzen medaille eerste klas op de Nationale Industriële Tentoonstelling in Brussel. Zijn pijpen onderscheidden zich door hun fijnheid, gelijkmatigheid, perfecte witte kleur, vorm en door groot vakmanschap. F.J. Ritzen ontving de hoogste beloning van de vier deelnemende pijpenmakers.

François Joseph was de zoon van de stichter van de firma Jean François Ritzen. Het stichtingsjaar van het bedrijf moet omstreeks 1810 geweest zijn. Na de dood van F.J. Ritzen werd het bedrijf door zijn weduwe voortgezet.

Op 11 juli 1829 merkte de weduwe Ritzen haar producten met het wapen van Maaseyck: een eikel. Het wapen vormt ook een onderdeel van het

stempel van F.J. Ritzen op een baksteen (*afb. 2*).

Bij de aanvang van het bedrijf werkten er slechts 2 personen (1810/1811), maar in de bloeitijd (ca. 1840) was het een aanzienlijk bedrijf met 56 arbeid(st)ers. Juist in die periode neemt Ritzen deel aan de nationale Belgische tentoonstelling. Na 1840 neemt het aantal werkzame personen geleidelijk af. In 1861 beëindigde het bedrijf na een bestaan van ruim een halve eeuw de productie van kleipijpen (**17,18,19,20, 22,23**).

Afb. 2

In 1796 vestigde Charles Joseph Petit zich in Bergen (Mons). In 1847 werkten er 60 arbeiders in de pijpenfabriek van Petit en in 1855 70. In 1858 stierf Ch.J. Petit en volgde zijn zoon Jules Petit hem op. In 1819 merkte Ch.J. Petit zijn "hollandse" pijpen met WS en zijn "franse" pijpen met een leeuw. Op de steel stond PETIT/AMONS en op de koppen van de korte pijpen een H. Van 1868 tot 1870 stond zijn neef Firmin Petit aan het hoofd van het bedrijf. Niet lang daarna zal het bedrijf gesloten worden, want in 1896 is er niet langer sprake meer van een pijpenmakerij.

Charles Joseph Petit nam aan verscheidene nationale en regionale tentoonstellingen deel. Alleen Désiré Barth nam van de Belgische pijpenmakers aan meer tentoonstellingen deel dan Petit.

Zijn eerste was de nationale tentoonstelling van Holland en België - toen nog één staat - in Haarlem in 1825. Bij deze tentoonstelling waren twee Belgische en twee Nederlandse pijpenmakers aanwezig. Petit nam deel aan deze tentoonstelling met twee inzendingen, ieder bestaande uit een aantal pijpen. De eerste bestond uit: *"verschillende soorten van pijpекoppen, verguld en in verschillende kleuren in een raam met vergulde lijst"*. De tweede bestond uit: *"78 soorten van lange tabakspijpen in witte, roode en zwarte, mede in een raam met vergulde lijst"*. Een tamelijk veel omvattend assortiment voor een pijpenmaker uit die tijd. Later komen we veel uitgebreidere assortimenten tegen zoals van Wingender uit Chokier met 1500 pijpen. Op de tentoonstelling in Haarlem viel hem de *meest eervolle medaling* ten deel. De commissie maakte de volgende opmerkingen: *"De Heer C.J. Petit, te Bergen, heeft eene verzameling van pijpen ingezonden, welke insgelijks de aandacht der commissie hebben getrokken. Zijne prijzen komen der commissie matig voor. De Heer Petit vervaardigt in persoon zijne vormen; hij tracht de Duitsche pijpекoppen van allerlei gedaanten na te maken, en schijnt daarin genoegzaam geslaagd te wezen, om den invoer er van te verminderen."*

In 1830 nam hij deel aan de tentoonstelling in Brussel. Gedurende de tentoonstelling ontstonden er moeilijkheden tussen Holland en België. Dit was de reden dat het rapport van de commissie nooit is verschenen. Uit de catalogus is echter bekend, dat zijn deelname bestond uit twee borden en twee manden met pijpen.

In 1835 toen België intussen onafhankelijk was geworden, nam Petit opnieuw aan een tentoonstelling in Brussel deel, waar de jury zijn pijpen beoordeelde als zijnde zo mooi als die uit Gouda. Gouda bleek dus nog steeds toonaangevend te zijn. In 1847 nam hij deel aan een tentoonstelling waar hij 191 pijpen tentoonstelde, waaronder twee van één meter lengte (Fraikin, 1981a, noemt geen plaats). Voor zover bekend nam hij voor de laatste maal deel aan een tentoonstelling in 1851 in Bergen zelf. Zijn collectie werd beoordeeld als de mooiste en meest complete. De andere pijpen-

maker aan deze regionale tentoonstelling was Jean-Baptiste Nihoul. **(2,3,6,10,12,19,20,22)**.

6 Jean-Baptiste Nihoul (Nimy-Maisières)

De eerste maal dat François Nihoul uit Nimy-Maisières genoemd wordt, was in 1819, toen hij meldde dat hij de merken letter N en de leeuw zette. Toen hij stierf in 1831 nam zijn zoon Jean-Baptiste Nihoul de zaak over en nam het merk J.B.N. aan. In 1851 ging hij samenwerken met Navez en de zaak kreeg de naam "Nihoul, Navez & Co". In 1886 stierf Jean-Baptiste, maar de fabriek sloot pas definitief in 1920.

Op de industriële tentoonstelling van België in Brussel ontving J.B. Nihoul de bronzen medaille tweede klas. Zijn pijpen, hoewel fijn en goed bewerkt, hadden echter noch de blankheid, noch de glans van die van Dhr. Ritzen. Maar de goede uitvoering en het brede assortiment van de door Nihoul tentoongestelde pijpen verleende hem de voorgestelde onderscheiding, aldus het oordeel van de commissie.

Nihoul maakte niet alleen traditionele pijpen met lange stelen, maar ook pijpen met "*gebeeldhouwde koppen*". Dit kan geconcludeerd worden uit zijn bijdrage aan de tentoonstelling van producten uit Henegouwen in Bergen. Naast een houten raam met pijpen toonde hij drie vormen met pijpenkoppen, die Rubens, Amurat en een Turk voorstelden. **(19,20,22)**

Luik

7 Wingender Frères (Chokier)

Op 17 oktober 1835 trouwde Henri Wingender met Marie Anne Knoedgen, de zuster van de pijpenmaker Jacques Knoedgen, en rolde op deze manier in het vak van pijpenmaker. In dat jaar had de firma die gevestigd was in Chokier 7 man en 1 vrouw in dienst. In 1839 werd de firma Knoedgen-Wingender opgeheven en gesplitst in Knoedgen en Wingender-Knoedgen. Deze laatste firma groeide uit tot een bedrijf met 10 mannelijke en 6 vrouwelijke arbeiders. De firma kreeg in 1874 de naam Wingender Frères naar de twee zonen van Henri: Felix en Henri Wingender.

In 1896 werkten in de pijpenindustrie in Chokier 56 personen, wat hoogstwaarschijnlijk alleen op de firma Wingender Frères betrekking had. In 1906 waren er nog steeds 50 arbeiders en nog 12 anderen, zoals opzichters en vertegenwoordigers. In dat jaar bestond het assortiment van de firma uit 1500 verschillende modellen. In 1930 stopte de fabricage van kleipijpen, alleen die van houten bruyère pijpen en asbestos pijpen werd voortgezet.

Wingender Frères nam aan vier wereltentoonstellingen deel. De eerste deelname (alleen bekend uit een vermelding in de catalogus van de wereltentoonstelling in 1883 in Amsterdam) was aan de wereltentoonstelling in Chili in Santiago de Chile in 1875. In 1876 stelde de firma zichzelf voor met D. Barth op de internationale (wereld-)tentoonstelling in Philadelphia met

witte en gekleurde kleipijpen.

Twee jaar later in 1878 was de firma aanwezig op de wereldtentoonstelling in Parijs met: *eenvoudige witte pijpen en pijpen met afbeeldingen, prijs 3 franc; geëmailleerd en gelakt in verschillende kleuren en uitgezochte tinten, prijs 6 tot 9 franc; pijpenkoppen en sigarenpijpjes met steel, 8 tot 50 franc* (de prijzen zijn per gros).

Op het einde van de 19e eeuw neemt de belangstelling van pijpenmakers voor deelname aan wereldtentoonstellingen geleidelijk af, maar op de wereldtentoonstelling in Amsterdam in 1883 waren er toch nog drie pijpenmakers, waaronder Wingender Frères. Zijn bijdrage bestond uit 400 soorten pijpen, pijpenkoppen, sigarenpijpjes van klei, wit, gelakt, etc. Na deze wereldtentoonstelling in Amsterdam namen voor zover bekend nog slechts twee pijpenmakers aan dergelijke tentoonstellingen deel: Thomas Davidson in 1888 in Glasgow en de firma Gambier in 1894 in Antwerpen (4,7,8,15,19).

Namen

8 Louis Winand Andenne

De eerste nationale nijverheidstentoonstelling in het koninkrijk België en Holland werd geopend op de eerste maandag in juli van 1820 te Gent. Aan deze tentoonstelling nam Louis Winand uit Andenne deel met een uitstalling van zes dozijn pijpen, waarvoor hij een eervolle vermelding ontving. In 1813 is de firma Louis Winand een van de grootste pijpenfabrieken met 40 arbeiders voor het maken van pijpen. De firma ging over van vader op zoon en sloot uiteindelijk in 1892. Louis Winand leidde de fabriek samen met zijn broer François. Hun firma produceerde zowel pijpen van klei als van porselein. Ook porseleinen pijpen met het zogenaamde Beierse pompsysteem.

Bij de deelname in Haarlem in 1825 werden geen kleipijpen tentoongesteld maar wel 52 inzendingen van wit fijn porselein en één koffieservies "bestand voor het vuur". Het was een zeer gevarieerde inzending van "eyerbekers, oogbadjes, zoutvaten, wijwatersvat, vazen, kommen, borden" etc. Een van de inzendingen was een partij porseleinen "pijpekoppen met figuren". De commissie die de inzending moest beoordelen, was zeer te spreken over de producten van Winand en beloonde hem met een zilveren medaille, welke volgens het rapport van Haarlem een vervolg was op de bronzen medaille uit Gent. Het juryrapport maakt echter van een lagere beloning gewag (zie boven).

Het valt niet meer te achterhalen welke bron juist is en hoe de fout is ontstaan. Wel is bekend, dat Winand het "vervalsen" van merken uit Gouda niet uit de weg ging. Bij de registratie van merken in 1819 wordt hij genoemd met het merk W.S. en de Bel. De bedoeling van het merk WS kan duidelijk afgeleid worden uit het verpakkingsmerk van Winand met de tekst "Goudse pijpen", wat een duidelijke imitatie was van de stijl van de ver-

pakkingsmerken uit Gouda (afb. 3).

Het is een steeds weerkerend thema van verschillende plaatsen en tijden: de nabootsing van de merken en pijpen uit Gouda.

(1,2,10,11,12,14,19,22)

Afb. 3

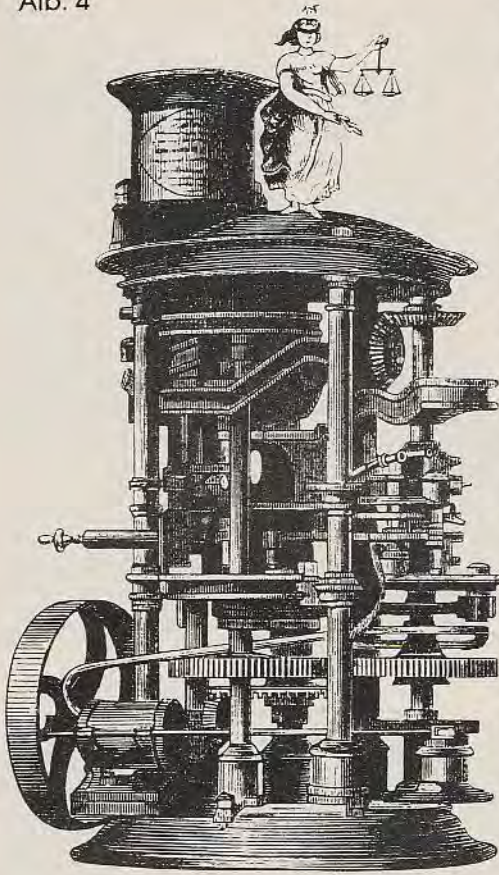
9 Désiré Barth (Andenelle)

Slechts twee Belgische pijpenfabrikanten hebben deelgenomen aan wereldtentoonstellingen. Désiré Barth startte zijn productie in 1855 en beëindigde die in 1885 of 1888. In deze relatief korte periode nam D. Barth uit Andenelle aan zes wereldtentoonstellingen deel: Londen 1862, Dublin 1865, Parijs 1867, Londen 1871, Philadelphia 1876 en Parijs 1878. Merkwaardig is daarbij, dat D. Barth geheel niet bekend is van nationale, regionale of lokale tentoonstellingen. Zijn deelname aan de wereldtentoonstellingen was in overeenstemming met het belang van zijn bedrijf. Volgens het rapport van Londen in 1871 was zijn bedrijf: *de belangrijkste kleipijpenfabriek en ook de enige (Belgische ?) die zijn producten op wereldtentoonstellingen tentoonstelt*". De eerste deelname van Wingender Frères aan een wereldtentoonstelling was inderdaad een paar jaar later in 1875.

In 1870 waren er 40 tot 50 kasters aan het werk op een totaal van 120 tot 130 arbeiders. Met dit aantal is zijn bedrijf zonder twijfel de grootste pijpenfabriek van België. Ook zijn productie van 1000 gros per week in 1862 was aanzienlijk. Deelname aan internationale tentoonstellingen veronderstelt een groter afzetgebied dan België. Dit kan bevestigd worden, want Désiré Barth exporteerde zijn pijpen naar de USA, Australië en de kust van Afrika. In 1876 verkocht hij 1/5 van zijn productie naar het buitenland; in 1871 was dit aandeel zelfs opgelopen tot 4/5. Op de eerste wereldtentoonstelling te Londen in 1862 werden zijn producten beschreven als *"samengesteld uit zeer fijne witte glanzende klei en van aanwijsbaar vakkundig fabrikaat"*.

In Dublin 1865 en Parijs 1867 ontving hij een eervolle vermelding. In Parijs kreeg hij dit voor zijn *"kleipijpen, witte en geschilderde volgens een nieuwe methode"*. De werkplaats van Mr. Barth stelt voorbeelden tentoon van alle gebruikelijke typen in dit ambacht: gewone pijpen, lange pijpen, fantasielijke pijpen, geëmailleerde en ongeëmailleerde pijpen, spits toelopende pijpen etc. etc. allen goed bewerkt, goed gevormd, goed doorboord en van

Afb. 4

uitstekende kleur. In overeenstemming met de smaak van de rokers zijn sommige van poreuze klei, waar de tabakssappen in kunnen trekken, andere compacter en van ondoordringbaar fabrikaat, die niet zwart worden in het gebruik.

De Belgische delegatie aan de tentoonstelling in Londen in 1871 prees ook de producten van D. Barth: "Die welke hij inzond naar Londen in 1871 waren van excellentie kwaliteit, zeer matig geprijsd en in staat om te wedijveren met buitenlandse producten. M. Barth produceert pijpen van alle kwaliteiten, van de gewoonste tot de kunstzinnig geleverde".

In 1876 bij de wereltentoonstelling in Philadelphia en in Parijs in 1878 was België zowel door D. Barth als Wingender Frères vertegenwoordigd. Bij deze laatste tentoonstelling kreeg alleen Wingender een beloning voor zijn producten in de vorm van een bronzen medaille.

De introductie van de sigarettenmachine van Susini uit Havana op de wereltentoonstelling te Parijs in 1867 gaf reeds aan, dat veranderende rookgewoonten de pijp gingen verdringen (afb. 4).

Later zal de plaats van pijpenfabrikanten op tentoonstellingen geheel van het toneel verdwijnen en worden ingenomen door sigaren- en sigarettenfabrikanten (afb. 5 en 6). (4,5,7,13,19)

BRONNEN

1 Catalogus aanwijzende de namen en woonplaatsen van de fabrikanten van het Koninkrijk, met eene korte opgave der voortbrengselen hunner nijverheid. Gent, 1820.

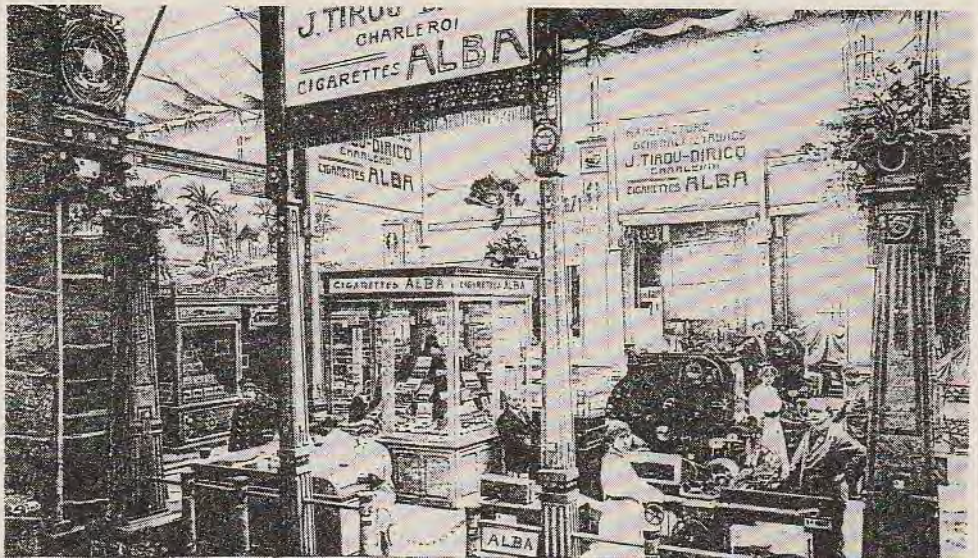
2 Catalogus der voortbrengselen van Nederlandsche Volks- en Kunstvlijt, toegelaten ter tweede algemeene tentoonstelling geopend binnen Haarlem in July 1825. Haarlem, 1825.

V.P.F.
GÉROSÉ

Souvenir de l'Exposition de Charleroi 1911

Stand de la Maison J. TIROU-DIRICQ de Charleroi
Diplôme d'Honneur Exposition Universelle Bruxelles 1910

EXPOSITION DE GAND 1913 -- Stand de Fabrication ALBA
DIPLOME D'HONNEUR ; Exposition Universelle de BRUXELLES 1910

Afb. 5 boven

Afb. 6 onder

- 3 Exposition générale des produits de l'industrie nationale à Bruxelles, juillet 1830. Admis à la troisième exposition générale à Bruxelles au mois de juillet 1830. Bruxelles, 1830.
- 4 Exposition universelle internationale de 1878 à Paris. Catalogue Officiel, Tome V. Paris.
- 5 International Exhibition 1862. London.
- 6 Lijst der tentoonstellers van voortbrengselen der nationale nijverheid te Haarlem aan welke eerepenningen zijn toegewezen en op den 10den Augustus aldaar uitgereikt.
- 7 Official Catalogue International Exhibition 1876. Philadelphia, 1876.
- 8 Officiële catalogus der Internationale Koloniale en Uitvoerhandel Tentoonstelling van Amsterdam 1883. Brussel, 1883.
- 9 Exposition internationale coloniale d'exportation générale Amsterdam 1883, section belge. Catalogue des produits industrielles, première édition. Bruxelles.
- 10 Rapport de la commission supérieure sur les produits de l'industrie nationale exposé à Harlem dans les mois de juillet et août 1825. La Haye.
- 11 Rapport der hoofdcommissie ter beoordeling der voorwerpen van nationale nijverheid, tentoongesteld te Gent in Augustus 1820. 's Gravenhage, 1820.
- 12 Rapport der hoofdcommissie ter beoordeling der voorwerpen van nationale nijverheid ten toon gesteld te Haarlem in de maanden July en Augustus 1825. 's Gravenhage, 1825.
- 13 G. A. Brongers, 1964. Pijpen en tabak. Bussum.
- 14 Duco, Don, 1983. Merkomlijstingen van Goudse pijpmakers. Pijpelijntjes jrg.IX (2), 1-20.
- 15 Duco, Don, 1987. A misleading text. Newsletter S.C.P.R. 14, 19.
- 16 L. van Duuren, 1993. Deelname van Nederlandse pijpenmakers aan tentoonstellingen. PKN XVI, 61, blz. 502-515.
- 17 J.P.A.M. Engelen, 1985. Afstammelingen van Westerwaldse pijpmakers in beide Limburgen en pijpenfabriek Trumm-Bergmans te Weert. PKN.
- 18 Jos Engelen, 1986. "...Wij vinden hier pijpen, waer is den toeback"RAM-rapport 2.
- 19 J. Fraikin, 1981a. Pipe makers in Wallonia. B.A.R. International Series 106 (I), 3-82.
- 20 J. Fraikin, 1981b. Papiers de Belgique. Liège.
- 21 A. Lowijck, 1963. Poperinge - pijpenbakker. Ons Heem 17 (5).
- 22 J. van der Meulen, 1985. Pijpenmakers en hun merken in de eerste helft van de 19e eeuw. PKN VIII,30, blz. 34-47.
- 23 Fr. van Parys, z.j. Les pipes en terre belges; des images à fumer! Pipe club de Liège "Le Perron".
- 24 W. Tillie, 1983. Potten- en pijpenbakkers in Poperinge (16e-20e eeuw). Aan de Schreve, jrg. 13 (1), 1-55.

Afbeeldingen: 1 *Catalogus van A. de Bevere.* 2 *Stempel van F. J. Ritzen op een baksteen.* 3 *Verpakkingsmerk van Louis Winand.* 4 *Sigarettenmachine op de wereldtentoonstelling van Parijs in 1876.* 5 *Stand van de firma J. Tirou-Duricq op de tentoonstelling in Charleroi, 1911.* 6 *Stand van de firma J. Tirou-Duricq op de tentoonstelling in Gent, 1913.*